

LUONNOS LAUSUNNOKSI:

Nurmijärven kunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsi (VN/26856/2023)

Kunnanhallitus päättää antaa seuraavan lausunnon ympäristöministeriölle alueidenkäyttölain uudistuksen lausuntopyyntöön VN/26856/2023:

Nurmijärven kunta kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi alueidenkäyttölainsi. Kunta pitää uudistuksen tavoitteita kaavoituksen selkeyttämisestä ja sujuvoittamisesta tärkeinä ja kannatettavina. Lausunnossa tuodaan esiin useita havaintoja ja huolia, jotka liittyvät erityisesti kunnallisen itsehallinnon turvaamiseen, kaavoituksen toimivuuteen sekä työmäärän ja byrokratian hallintaan.

35 § Yleiskaavan esitystapa

Lakiluonnoksessa ehdotetaan valtakunnallisesti vakiomuotoista yleiskaavan esitystapaa. Kunnan näkemyksen mukaan maakunnilla ja kunnilla tulee kuitenkin säilyttää mahdollisuus laatia kaavoja, joiden ohjausvaikutus ja esitystapa ovat tarkoitukseensa soveltuvia. Tekniset ratkaisut tai vakiomuotoisuuden vaatimukset eivät saa rajoittaa kaavan räätälöintiä sen mukaan, millainen ohjaustarve on kyseessä. On olemassa riski, että esitystekniikka alkaa ohjata kaavoituksen sisältöä, jolloin suunnittelu muuttuu aitojen paikallisten tarpeiden huomioimisen sijaan liian määrämuotoiseksi.

49 § – Kiellot asemakaavaa laadittaessa

Tulisi vielä selvittää, onko enimmillään kuuden vuoden mittainen kaavan laadinnan aikainen rakennuskielto riittävä vaativissa, esimerkiksi arvokkaita rakennettuja ympäristöjä koskevissa asemakaavoissa. Voimassa olevassa laissa rakennuskiellon enimmäispituus on kahdeksan vuotta.

Kunnan kokemuksen mukaan rakennuskieltojen käyttö herättää ajoittain kritiikkiä, vaikka niitä ei aseteta kevyin perustein. Rakennuskiellot ovat tärkeä väline estää rakentaminen vanhojen kaavojen pohjalta silloin, kun ne eivät enää vastaa nykyisiä tavoitteita tai ajankohtaista tilannekuvaa. Kiellon tarkoitus ei ole estää kehitystä, vaan varmistaa, että rakentaminen tapahtuu suunnitelmallisesti ja ajantasaisen ohjauksen perusteella. Rakennuskieltojen mahdollisuus on säilytettävä osana kunnallisen suunnittelun välineistöä.

78 § – Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Lakiluonnoksen 78 §:ään lisätty sanamuoto ”todennäköisesti merkittävät vaikutukset” kiristää vaikutusten arviointivelvoitetta verrattuna voimassa olevaan sääntelyyn. Kyseinen ilmaisu on

tuttu luonnonsuojelulain 35 §:stä, jossa sitä sovelletaan varovaisuusperiaatteen mukaisesti Natura-alueiden vaikutusarviointiin. Sanamuodon tuominen alueidenkäyttölakiin voi johtaa sen soveltamiseen samalla tiukalla tavalla, mikä lisää tulkintaepävarmuutta, kaavaprosessien työmäärää ja valitusherkkyttä. Tämä on vastoin lain sujuvoittamistavoitetta. Nurmijärven kunta katsoo, että kyseinen lisäys on tarpeeton ja se tulisi poistaa. Sen sijaan vaikutusten arvioinnin selkeyttämiseksi olisi perusteltua kehittää lainsäädäntöön arviointikriteereitä, jotka määrittelevät vaikutusten laajuuden ja riittävyyden.

82 § – Hanketta koskevan kaavoituksen ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn kuulemisten yhteensovittaminen

Kuulemisten yhteensovittaminen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja kaavan välillä on lähtökohtaisesti kannatettava mahdollisuus, joka voi lisätä tehokkuutta. Käytännön soveltamisessa tulee kuitenkin varmistaa, että kaavoitukseen liittyvät erityiset näkökulmat ja vaikutusalueet eivät jää YVA-menettelyn yleisten arviointien varjoon. Kunnan mielestä yhteensovittamista on syytä kehittää edelleen, mutta sen toimivuus on pitkälti riippuvainen menettelyjen hallinnasta ja resursoinnista.

90 ja 91 § – Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite sekä laatiminen yhteistyössä maanomistajan kanssa

Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että kaikki maanomistajien vireille laittamat asemakaavat, yleiskaavat ja niiden muutokset, samoin kuin yhteistyössä maanomistajan kanssa laadittavat kaavat, tulisi käsitellä monijäsenisessä toimielimessä. Tämä velvoite on sekä käytännön että periaatteiden tasolla ongelmallinen. Kunnan näkemyksen mukaan vaatimus hidastaisi merkittävästi myös selkeiden ja yksinkertaisten hankkeiden etenemistä ja sitoisi kaavoituksen resursseja tarpeettomaan hallinnolliseen käsittelyyn. Esitys on ristiriidassa hallitusohjelmassa linjatun kaavoituksen sujuvoittamistavoitteen kanssa ja puuttuu samalla kuntien itsehallintoon. Kunnat ovat erikokoisia ja aloitteet vaihtelevat sisällöltään. On tärkeää, että kunnat voivat itse määritellä, missä tapauksissa asiat tuodaan toimielinkäsittelyyn ja missä valmistelun eteneminen voidaan hoitaa viranhaltijatyönä. Velvoite toimielinkäsittelystä tulisi poistaa molemmista pykälistä.

101 a § – Korvaus metsätalouden harjoittamisen rajoituksesta

Uusi pykälä 101 a on kunnille kohtuuton. Pykälä ei ole ollut valmistelutyöryhmän käsittelyssä, eikä sen vaikutuksia ole arvioitu riittävästi. Se voi johtaa siihen, että kunnat joutuvat laajamittaisiin korvausvelvollisuuksiin silloin, kun ne kaavoituksella pyrkivät vaalimaan luonnonarvoja ja turvaamaan luonnon monimuotoisuutta, vaikka tällaiset tavoitteet sisältyvät kaavojen sisältövaatimukseen. Kunnilla ei käytännössä olisi mahdollisuuksia laatia kaavoja,

jotka täyttävät luonnon monimuotoisuuden suojelua koskevat velvoitteet ilman huomattavaa taloudellista riskiä. Pykälä on ristiriidassa kestävän maankäytön periaatteiden kanssa ja se tulisi poistaa tai arvioida perusteellisesti uudelleen.

114 § – Valitusoikeus asemakaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä

Lakiluonnoksessa esitetään valitusoikeuden rajaamista niin, että kunnanjäsenillä ei enää olisi muutoksenhakuoikeutta asemakaavan hyväksymispäätöksistä, vaan ainoastaan niillä, joita voidaan pitää asianosaisina. Lisäksi yhdistysten ja yhteisöjen valitusoikeutta rajoitettaisiin siten, että oikeus olisi vain niillä, jotka ovat jättäneet muistutuksen ehdotusvaiheessa. Erityisesti asemakaavassa, joka laaditaan yleiskaavan alueelle ilman sen ohjausvaikutuksesta poikkeamista, valitusoikeus olisi vain niillä, joiden oikeuteen, etuun tai velvollisuuteen kaava voi vaikuttaa. Nämä rajaukset merkitsevät merkittävää kavennusta kuntalaisten oikeuksiin. Kun muutoksenhakuoikeutta kavennetaan näin voimakkaasti, korostuu entisestään riski siitä, että maanomistajavetoinen kaavoitus ei ota riittävästi huomioon yhteistä etua. Asianosaisen käsite on kaavoituksen kaltaisissa asioissa varsin kapea, vaikka kaavoilla voi olla vaikutuksia, jotka ulottuvat laajemmin kuin pelkästään naapurustoon. Kunnan näkemyksen mukaan valitusoikeuden rajaaminen tässä laajuudessa ei ole hyväksyttävää ja uhkaa heikentää kansalaisten luottamusta kaavoitusprosessin oikeudenmukaisuuteen.

Yhteenveto

Nurmijärven kunta pitää tärkeänä, että alueidenkäyttölain uudistus palvelee sujuvaa, ennakoitavaa ja vaikuttavaa kaavoitusta sekä tukee kuntien mahdollisuuksia kehittää alueitaan kestävällä tavalla. Uudistuksen tulee kunnioittaa kunnallista itsehallintoa ja turvata kuntien mahdollisuus soveltaa sääntelyä omiin olosuhteisiinsa sopivalla tavalla. Esitetyt kohdat – erityisesti pykälät 35, 49, 78, 82, 90, 91, 101 a, 104 ja 114 – kaipaavat korjaamista tai uudelleenarviointia, jotta lain tavoite sujuvoittamisesta ja selkeyttämisestä voisi aidosti toteutua.